

Az önkéntes fordítás jelene és jövője: a magyar TED-fordítók profilja

Malaczkov Szilvia

E-mail: szilvia.malaczkov@uni.bge.hu

Kivonat: A technológiai fejlődés lehetővé tette a 21. században az önkéntes fordítók megjelenését az online térben, mivel ki tudták használni a cégek által nyújtott crowdsourcing modellre épülő fordítási lehetőségeket. A fordítástudomány is felfigyelt a nem hivatásos fordítók tevékenységére, és kutatni kezdték ezen fordítók motivációját, a közösség összetételét, a fordítás folyamatát és eredményét is. A szociológiai kutatások a fordítástudományban (Chesterman 2009, 2013) ráirányították a figyelmet az egész fordítási eseményre, amelynek szerves részét képezi a fordítói profilalkotás. Ez a tanulmány az online közösségi közreműködésen alapuló (translation crowdsourcing, Jiménez-Crespo 2017a) magyar TED fordítói közösség profilját mutatja be. Az eredmények rávilágítanak a csoport vegyes összetételére, azaz hivatásos és nem hivatásos, tapasztalt és kezdő fordítók is a csoport tagjai, akiket azonban közös irányelvek és célok vezérnek. A fordítást intellektuális kihívásként élik meg, amely során gyakorolhatják az idegen nyelvüket és az anyanyelvüket is. Összevetve az eredményeket az önkéntes fordítók és a filmfordítók között végzett hasonló kutatásokkal, számos hasonlóságot találunk. Összességében elmondható, hogy az önkéntes fordítási platformok használata a fordítóképzésben elősegítheti a fordítási folyamat egészének megismerését (pl. kapcsolattartás a fordítási projektben résztvevőkkel, egyeztetés a lektorokkal) és lehetőséget nyújt a kezdő hivatásos fordítók számára a tapasztalatszerzésre, illetve fordítási portfólió összeállítására.

Kulcsszavak: önkéntes fordítók, feliratozás, TED Talks, motiváció, minőség

0. Bevezetés

A nem hivatásos vagy önkéntes fordítás és tolmácsolás számos formája alakult ki és van jelen ma életünkben. Ezek megjelenése olyan világméretűnek nevezhető jelenségekhez köthető többek között mint a globalizáció és a digitalizáció (Orrego-

Carmona és Lee 2017, Cronin 2010) valamint a bevándorlás és az aktivizmus (Antonini et al. 2017, Baker 2018).

Az önkéntes fordítással és tolmácsolással foglalkozó kutatások számos területet ölelnek fel: az önkéntesek motivációja, a fordított és a tolmácsolt szövegek minősége, az önkéntes fordítók láthatósága vagy láthatatlansága, a technológia nyújtotta lehetőségek vagy éppen a fizetség nélkül vállalt munka etikai megközelítése (Jiménez-Crespo 2017a). Kezdetben az önkéntes fordítást és tolmácsolást a hivatásos fordítókat tömörítő szakmai szervezetek nem nézték jó szemmel, hiszen attól tartottak, hogy a cégek majd azokat alkalmazzák, akik fizetség nélkül is elvégzik a feladatokat, amelyeket korábban csak a hivatásos fordítók és tolmácsok végeztek munkadíj ellenében (Kelly 2009, FIT 2016, Flanagan 2016). Mára már elfogadottnak tekinthető az önkéntes fordítók és tolmácsok jelenléte mind az online fordítói feladatoknál, mind a személyes jelenléte igénylő megbízásoknál, de jelenlétük nem versengő, inkább együttélő, azaz a hivatásos és az önkéntes fordítók nem ugyanazért a „szeletért” versengenek egymással a fordítói piacon, hanem a különböző „szeletek”, amelyeket birtokolnak, le tudják fedni a teljes piaci igényt. Amíg mindkét fordítási és tolmácsolási formára igény és szükség van adott kontextusban, addig ez az együttélés fennmaradhat.

A fordítástudomány is – követve a piaci trendet – kiszélesítette határait, hogy a hivatalos fordító- vagy tolmácsképesítéssel nem rendelkező, de fordítási vagy tolmácsolási feladatot végző személyek – legyenek akár gyermekek vagy felnőttek – munkáját is kutatásai közé felvegye. A nem hivatásos fordítók és tolmácsok munkájának (non-professional interpreting and translation, NPIT) tanulmányozásán belül az egyik kutatási irány a közösségi közreműködésen alapuló fordítások (translation crowdsourcing) vizsgálata lett.

Ez a tanulmány egy közösségi közreműködésen alapuló, önkéntes fordítással foglalkozó csoport bemutatását tűzte ki célul: az online is elérhető, ismeretterjesztő TED-előadások magyar feliratozói csoportját. A tanulmány egy online kérdőív segítségével feltérképezi a csoport tagjainak általános összetételét, fordítási előképzettségüket és fordítási tapasztalatukat, a fordítási munkájukat motiváló tényezőket, valamint véleményüket a fordítások minőségét biztosító tényezőkről. Az eredményeket korábbi, hasonló területen végzett kutatások eredményeivel összehasonlítva, a tanulmány feltárja a fordítói csoportok összetételének hasonlóságait és különbségeit.

McDonough Dolmaya (2019) a közösségi közreműködésen alapuló fordításról (crowdsourced translation) szóló szócikkében a *Routledge Encyclopedia of Translation Studies* harmadik kiadásában is további kutatásokat sürget ezen a területen. Fontosnak tartja, hogy az önkéntes fordítók motivációját mind a nonprofit (pl. TED, Wikipédia), mind a profitorientált (pl. Facebook) szervezeteknél megvizsgáljuk. Mivel az önkéntes fordítók között lehetnek hivatásos és nem hivatásos fordítók is, százalékos megoszlásuk az egyes fordítói közösségekben, illetve a hasonló vagy eltérő motivációs mintájuk segítene feltárni ezeknek a közösségeknek a belső felépítését, illetve a fordítók céljait. Érdemes azt is vizsgálni McDonough

Dolmaya szerint, hogy befolyásolja-e a motivációs tényezőt maga a nyelv, amelyről vagy amelyre fordítanak. A kutatási módszerek közül a kvantitatív kutatásokat részesíti előnyben, hogy az adatok objektív módon összehasonlíthatóak legyenek más kutatási eredményekkel. Ebben a tanulmányban – McDonough Dolmaya (2019) alapján – egy kvantitatív adatokat szolgáltató kérdőív segítségével a nonprofit TED szervezet számára magyar nyelvre fordító önkéntes feliratozó közösség profilját tárom fel.

Az önkéntes online feliratozás természeténél fogva lehetőséget adhat a még nem végzett, tehát nem hivatásos fordítóhallgatóknak, hogy az adott fordítási módban a technológia adta lehetőségeket és a közösségi segítséget kihasználva „éles helyzetben” is fordítási tapasztalatra tegyenek szert. A jelen kutatás ezért kiter arra is, hogy a kérdőíves kérdések alapján feltárja, vajon a hivatásos és a nem hivatásos fordítók használják-e gyakorlásra vagy tapasztalatszerzésre az adott platformot. Ennek alapján beigazolódhat a közösségi közreműködésen alapuló fordítás haszna a fordítóképzésben is.

1. Az önkéntes online fordítók jelentősége

Az internet nyújtotta lehetőségek megnyitották az utat az önkéntes fordítók megjelenéséhez az online térben is. A Web 2.0 megjelenése elősegítette az online közösségek és fórumok kialakulását, megkönnyítette az együttműködést és a közös munkát, valamint olyan technológiai újítások jelentek meg, melyek lehetővé tették, illetve megkönnyítették az anyagok online fordítását, feliratozását és a fordított anyagok megosztását.

Ezt a lehetőséget kezdetben az alulról szerveződő rajongói közösségek használták ki, akik saját maguk és a közösség más tagjai számára készítettek fordításokat az 1990-es évektől (Dwyer 2019). Később azonban a cégek is kihasználták a tömegekben rejlő lehetőségeket, mint a kreativitás, a gyorsaság, a közös gondolkodás és talán a költségcsökkentés is. A második ezredfordulótól kezdve mind a nonprofit, mind a profitorientált cégek fordítási munkákat is kiszerveztek a tömegek részére a Howe (2006) által elnevezett *crowdsourcing* formát kihasználva.

A Wikipédia 2001-es indulása óta lehetővé tette a tömegek számára, hogy bármilyen nyelven szócikkeket írjanak az online enciklopédiába, és ezeket a szócikkeket akárki le is fordíthatta. Tíz éven belül a Wikipédia-oldalak már 279 nyelven léteztek. A Facebook angol nyelvű weboldalait 2008-tól lehetett az önkénteseknek más nyelvekre is lefordítani, és 2013-ra már 104 nyelven volt elérhető. A TED önkéntes fordítási projektje 2009-ben indult, és 2015-re már 100 nyelven volt elérhető 42 000 lefordított előadás.

A fordítástudományban ebben az időszakban indul útjára a szociológiai fordulat (Chesterman 2006, 2007). A fordítás kontextusának szociológiai megközelítése a fordítási folyamatban szereplő összes szereplőt és a közöttük lévő kapcsolatot a fordítástudományi kutatás tárgyává teszi. Ezek a kutatások teljesebb képet

adhatnak a fordítás teljes folyamatáról, azaz a fordítási eseményről, illetve rávilághatnak a fordítás folyamatában megjelenő ok-okozati összefüggésekre.

A szociológiai fordulathoz kapcsolódva a fordításban részt vevő önkéntes fordítók kutatása is 2012-re hivatalos formát öltött, amikor először került megrendezésre a nem hivatásos fordítókat és tolmácsokat középpontba állító NPIT konferencia. Az önkéntes fordítók bevonása a fordítástudományi kutatásokba kiszélesítette a fordítástudomány addigi határait, hiszen a fordítási szakma kutatásának egyik alaptétele volt, hogy csak a hivatásos fordítók által végzett munka a kutatás tárgya. Azonban a fordítástudomány úgy látta, hogy minden létező fordítási jelenség lehet kutatás tárgya. Amennyiben a fordítástudomány nem veszi figyelembe a fordítási piacon megjelenő új irányokat, úgy nem tudja feltárni azokat a lehetőségeket és kihívásokat, amelyeket az újítás magával hoz (Grbić és Kujamäki 2019).

Az önkéntes fordítók megjelenése fontos mérföldkő volt a fordítástudomány mellett számos piaci szereplő számára, így a munkájukra reagált az üzleti világ, a hivatásos fordítói közösség és a politikai döntéshozó intézmények is.

A cégek hamar meglátták a lehetőséget a közösségi fordításban, és különböző keretrendszereket felállítva megadták a lehetőséget az önkéntes fordítók számára olyan tartalmak lefordítására, melyek fordítása máskülönben nem lett volna kifizetődő. A cégek számára kihívást jelentett ennek az új fordítási lehetőségnek a kihasználása, de idővel kialakultak azok a projektmenedzseri folyamatok, amelyek mind a cégek, mind a fordítók számára megfelelőek voltak (DePalma és Kelly 2011, Ray és Kelly 2011).

A hivatásos fordítókat tömörítő szakmai szervezetek is kiadták saját állásfoglalásukat az önkéntes fordítók céges foglalkoztatásáról. Természetesen kezdetben a hivatásos fordítók az önkéntes fordítás egyre széleskörűbb elterjedését a fordítói szakma elleni támadásként értékelték, de idővel ez a veszélyérzet enyhült. A Fordítók Nemzetközi Közössége (FIT) is fontosnak tartotta, hogy állásfoglalást adjon ki a nem hivatásos fordítók munkájáról. A FIT először 2015-ben publikálta állásfoglalását, majd 2016-ban a módosított verziót (FIT 2016). Ebben már egyértelműsítették és elfogadták, hogy a hivatásos és az amatőr fordítás a jövőben egymás mellett lesz jelen a piacon. A FIT állásfoglalása egyrészt felhívta a cégek figyelmét arra, hogy hosszú távon kifizetődőbb lehet számukra hivatásos fordítókat alkalmazni, mivel a rossz minőségű fordítások kijavítása sokkal több időbe és pénzbe kerülhet, mintha az elejétől hivatásos fordítókat alkalmaznának. Ha mégis közösségi fordításban gondolkodnának a cégek, akkor a hivatásos fordítók szerepe a kiválasztás és a minőségellenőrzés során fontos lehet.

A fordítási munkafolyamat fejlesztése szempontjából is fontos az önkéntes fordítók munkája. Az önkéntes fordítók egyrészt olyan anyagok fordítását vállalták fel, amelyek a pénzügyi háttér hiánya miatt máshogy nem jelennének meg fordításban. Ezáltal hozzájárulnak mind a nyelvi korlátok ledöntéséhez, mind pedig a globális információmegosztáshoz. Másrészt az önkéntes fordítók által lefordított anyagok a gépi fordítás fejlesztését is elősegítik, hiszen ezek a párhuzamos forrás-

és célnyelvi szövegek felhasználhatók a fordítóprogramok tanulási folyamatában (Cámara de la Fuente 2015: 212).

Az Európai Bizottság (EB) is fontosnak tartotta, hogy állásfoglalást adjon ki az Európai Unió országaiban tevékenykedő nem hivatásos fordítók munkájáról, hiszen az újfajta fordítási folyamat rendszerszintű változást hozott (European Commission 2012). Az EB is felismerte, hogy a közösségi közreműködésen alapuló fordítás nem átmeneti jellegű, hanem az (intézményi) fordítási környezetben bekövetkezett új és valós jelenség, amelynek megismerése feltárhatja a benne rejlő lehetőségeket. Az EB Fordítási Főigazgatósága számára ez az új munkaszervezés megmutathatja, hogy a saját munkafolyamatában hogyan tudná hatékonyabbá tenni az együttműködést, fejleszteni az információmegosztást és jobban bevonni a fordítókat. Ezenkívül konkrét projekteknél is hasznos eszköz lehet, például kezdeményezték a filmek közösségi fordítását, így terjesztve az európai filmek népszerűségét.

A fordítói szakma, valamint a piaci és az intézményi szereplők tehát idővel elismerték az önkéntes fordítás permanens jelenlétét a fordítás világában, amely a kihívások mellett lehetőségeket is rejt magában. A cél ennek az új típusú fordítási munkafolyamatnak a megismerése lett, annak érdekében, hogy a fordítási folyamatot eredményesebbé tevő megoldásokat be tudják építeni a jelenlegi folyamatokba, ugyanakkor fel tudják hívni a figyelmet a közösségi fordításban esetleg rejlő veszélyekre, és ezáltal a kockázatot minimalizálhassák.

2. Az önkéntes online fordítás a fordítástudományban

2.1. Az önkéntes fordítás és a fordítás szociológiája

Az önkéntes online fordítás illetve a *crowdsourcing* (Howe 2006) fogalmának térnyerése a 2000-es évek elején történt, szinte egyidőben a Chesterman (2006, 2007, 2009, 2013) által is képviselt szociológiai fordulattal a fordítástudományban. A fordítástudomány határai szükségszerűen kiszélesedtek, és a kutatások új tárgya, az önkéntes fordítás mellett a kutatások új megközelítése, a fordítási folyamat szociológiai szempontú vizsgálata is megjelent. Habár Snell-Hornby (2006) is hangsúlyozza a fordítástudományi fordulatok kapcsán, hogy a fordítás szociológiai szemléletű megközelítése egy új alternatívát jelent az eddigi kutatási irányokhoz képest, ő is utal rá, hogy nem egy teljesen új megközelítésről van szó.

Chesterman (2006, 2013) kibővítette a fordítás kontextusát a fordítás szociológiai szempontú megközelítésével, hiszen nem csak az adott fordítási cselekményt (*translation act*) tekinti a fordítástudományi kutatások tárgyának, hanem az egész fordítási eseményt (*translation event*) is. A fordítási cselekmény, azaz amikor a fordító adott fordítási megbízáson dolgozik, kognitív folyamatokon alapul, míg a fordítási esemény, amely már tágabb fordítási kontextust ad, hiszen a megbízástól a fordítás fogadtatásáig követi végig a fordítás folyamatát, már szociológiai megkö-

zelítésű, hiszen az egyes résztvevők szerepét is vizsgálja a fordítási folyamatban. A fordítási események sokaságát pedig Chesterman (2013) már a fordítási gyakorlat (*translation practice*) halmazába helyezi, hiszen ez már felöleli a történelmi és a kulturális folyamatokat is, illetve az azokban bekövetkező változásokat. Ilyen hosszú távú történelmi trendként a 2000-es évek első évtizedeiben a deprofesszionizációt és a dehumanizációt jelöli meg, azaz a tömegeknek kiszervezett fordítást (*crowdsourcing*) és a technológia által a gépi fordítás egyre elterjedtebb használatát.

A tágabb kontextust felölelő szociológiai megközelítés célja, hogy az adatok rávilágítsanak a fordítások ok-okozati összefüggéseire (*translation causality*), a fordítási normákra, a fordítások minőségére és a fordítások fogadtatására is. Chesterman (2006) is utal arra, hogy a vizsgálatok kezdődhetnek a hivatásos és az amatőr vagy gyakorló fordítók hálózatának megismerésével és összehasonlításával.

Chesterman (2009) javasolja a „fordítótudomány” (*translator studies*) fogalom bevezetését, mely a fordítók kutatására összpontosít. Ebbe a kutatási területbe tartoznak a fordítói hálózatok, a fordítók attitűdje a munkához, vagy az önkéntes és aktivista fordítói közösségek vizsgálata. Ezáltal nem csak a *skopos* vizsgálata kap hangsúlyt, azaz a fordított szöveg hatása az olvasókra, hanem a *telos* is, azaz a fordítók személyes motivációja. Az önkéntes és az aktivista fordítók esetén ezek a motivációk (*teloi*) azért fontosak, mert magyarázatot adhatnak arra is, mit és hogyan fordítanak.

A fordítástudomány szociológiai megközelítése számos empirikus résztvevő-orientált és kontextusorientált kutatást indított el (Jiménez-Crespo 2017a: 216). Ezekben a kutatásokban a főbb kérdések közé tartozik, hogy mi motiválja a fordítókat, hogyan szerveződnek és milyen fordítói profil rajzolódik ki.

A profilalkotás az audiovizuális fordításban mára már elterjedtnek és elfogadottnak tekinthető főként az önkéntes fordítói közösségek esetén, és ezt az egyes nyelvi közösségek, valamint az újonnan megjelenő fordítástípusok vizsgálata folyamatosan szükségessé is teszi. A kutatók mindemellett a hivatásos audiovizuális fordítók körében is végeznek profilalkotást. Pavesi és Perego 2006-ban végeztek felmérést az olasz audiovizuális fordítók körében. A vizsgálatukba olyan filmfordítókat vontak be, akik már több száz film olasz szinkronfordítását készítették el. Az interjúk során kiderült, hogy a fordítók nem tartották szükségesnek a hivatásos audiovizuális fordítói végzettséget ehhez a munkához – igaz, akkor még nem is léteztek ilyen képzések. Meghatározónak tartották viszont a munkatapasztalatot, a fordítói készségeket, valamint a művészi és a technikai kompetenciát. Ha valaki rendelkezik veleszületett művészi vénával, akkor a fordításhoz szükséges technikai háttérrel már meg tudja szerezni. A fordítói készségek közé tartozik a célnyelv ki-váló ismerete, az íráskészség, a kulturális háttértudás és a technikai hozzáértés.

Szarkowska 2016-ban végzett nemzetközi online felmérést a hivatásos feliratozók körében, melyben a fordítók profilja mellett a fordítás minőségére, azon belül az olvasási sebességre – azaz a feliratok képernyőn való megjelenésének időtartamára – és a feliratok szegmentálására – azaz a sortörésre – vonatkozó kérdéseket is feltett. A válaszadók között voltak tapasztalt és kezdő feliratozók is,

valamint voltak főként hagyományosan feliratozó, vagy éppenséggel inkább a szinkronizálást vagy hangalámondást képviselő országokból is. A többségük hazai cégeknek dolgozott, és kisebb részük vállalt nemzetközi megbízásokat is. A kutatásból kiderült, hogy az országok között eltérés van a feliratsoronként engedélyezett karakterszámban, azaz az olvasási sebesség is eltérő. A feliratok megjelenési idejének hosszát néhol karakter per másodpercben, máshol karakter per percben vagy akár szó per percben adják meg. A karakter per másodpercben (cps) megadott megjelenési idő pedig 9–17 cps között változik. Minél több karakter engedélyezett egy másodperces megjelenési időre, annál kevesebb szükség van a kondenzációs technikák alkalmazására a feliratozás során.

A fordítási folyamat szereplőinek megismerése (képzettségük, tapasztalatuk, motivációjuk), azaz a fordítási esemény mint kontextus ismerete fontos része a fordítástudományi kutatásoknak. A szociológiai háttér mint kontextus befolyásolja a fordítási cselekményt, azaz magának az adott fordítási feladatnak az elvégzését, így feltárhatja a fordítói döntések mögötti ok-okozati összefüggést.

2.2. Az önkéntes online fordítói közösségek kutatása

Az önkéntes fordítói közösségek tagjainak profilalkotási célú kutatása azért indult el, mivel egyrészt megjelentek a fordítói piacon, másrészt pedig kihívásként tekintett rájuk a hivatásos fordítói világ (sőt, még a gépi fordítással foglalkozók is). Mivel nem csak hivatásos fordítók tartoztak az önkéntes online fordítók közé, hanem képzettség nélküli fordítók is, felmerült a kérdés, hogy egyrészt mi motiválja őket, másrészt pedig milyen minőségű fordításokat készítenek (Anastasiou és Gupta 2011).

Az önkéntes online fordítói közösségek feltérképezésével – legyen az rajongói fordítói csoport vagy céges kezdeményezésre létrejött fordítói közösség – 2010 óta több kutatás is foglalkozott, de mindegyik más-más elméleti kiindulópontot használt, különböző kutatási módszereket tartalmazott és eltérő volt a válaszadók létszáma is. Jelen kutatás három korábbi kutatáshoz kapcsolódik szorosabban, amelyek a közösségi közreműködésen alapuló fordítói közösségeket vizsgálták (9. táblázat). A nonprofit kezdeményezésű fordítási megbízások közül McDonough Dolmaya (2012) a Wikipédia szócikkeinek fordítói körében végzett kérdőíves vizsgálatot, míg Cámara de la Fuente (2015) a TED-előadások feliratozói körében. A profitorientált Facebook cég lengyel honlapfordítói körében pedig Dombek (2014) végzett átfogó kutatást.

1. táblázat: *Jelen összehasonlító kutatáshoz felhasznált korábbi empirikus kutatások*

Kutató	Közösség	Elmélet	Módszer	Résztevők
McDonough Dolmaya (2012)	Wikipédia (nemzetközi)	szociológiai kutatás	online kérdőív	75 válaszadó; 37%-os visszaküldési válaszarány; a közösség tagjainak száma nem ismert
Dombek (2014)	Facebook (lengyel)	motivációs elméletek; technológiai kutatás	online kérdőív, netnográfiai kutatás	19-20 válaszadó a közösség tagjainak kb. 33%-a?
Cámara de la Fuente (2015)	TED (nemzetközi)	önkéntesség	online kérdőív, interjúk	177 válaszadó; a közösség tagjainak 1%-a

McDonough Dolmaya (2012) kutatásában az angol nyelvű Wikipédia fordítói közül 75 fő vett részt. Több különböző listából, mely összesen 1866 nevet tartalmazott, a megadott szempontoknak megfelelő 204 főnek küldték el a kérdőívet. A visszaküldési arány így 37%-os. A Wikipédia angol nyelvű fordítói közössége a legnagyobb a Wikipédia fordítók között, de a pontos létszámukat nem ismerjük.

McDonough Dolmaya a fordítástudomány szociológiai megközelítését vette alapul, azaz a fordítói profilalkotás célja az, hogy rávilágítson, mennyiben befolyásolja a fordítási folyamat szereplőinek háttere és hozzáállása a fordításhoz a fordított szöveget mint eredményt. A fő kutatási kérdés az volt, hogyan viszonyulnak az önkéntes fordítók, és azon belül a hivatásos és a nem hivatásos fordítók a fordításhoz. Ezáltal arra is kereste a kutatás a választ, hogy fenyegetik-e az önkéntes fordítók a hivatásos fordítók munkáját. A 18 kérdést tartalmazó online kérdőív, melyet nem csatoltak a cikkhez, rákérdezett a fordítók hátterére, motivációjára és más önkéntes fordítói közösségbeli tagságra. Arra is kíváncsiak voltak, hogy lehet-e fordításoktatásban felhasználni ezt a fordítási platformot.

A kutatási eredmények alapján a fordítók 84%-a férfi, és 76%-a fiatalabb 35 évesnél. Kevés hivatásos fordító van közöttük, mivel csak 8%-nak van ilyen irányú végzettsége. Viszont 30% mondja azt, hogy van valamiféle formális képzése fordításból. A végzettséggel rendelkezőknek tehát csak kis száma fordít Wikipédiát, így ennek a fordításnak feltehetően alacsonyabb a státusza a hivatásos fordítók között. A szerző megállapítása szerint a hivatásos fordítók inkább a nagyobb értéket képviselő önkéntes fordításokban vesznek részt, mint pl. a híres kutatók TED-előadásainak fordítása. A válaszadók még csak nem is dolgoznak fordítással kapcsolatos munkahelyen, mivel csak 12% állította, hogy nyelvi területen dolgozik (fordító, tolmács, lokalizációs szakember). 37% közülük iskolás, többségük egyetemi hallgató, de nem

nyelvi területen. 15% pedig az informatikai szektorban dolgozik. A Wikipédia mellett van, aki TED-előadásokat fordít, mások pedig Facebook-weboldalakat. Ennek alapján tehát a megbízó cégek profitorientációja nem játszik szerepet az önkéntes fordítás kiválasztásában, viszont ezt a területet szerinte még tovább kell kutatni. A fordítók többsége végülis mindegyik közösségi közreműködésen alapuló fordítási formát értékesnek tartja, a kezdeményezés céljától függetlenül. A Wikipédia-fordításon belül azonban a végzettséggel rendelkező fordítók inkább a lektori és a projektmenedzseri funkciókat preferálják, azaz a végzettséggel nem rendelkező fordítók munkájának ellenőrzését és a munka irányítását.

A válaszadók egy előre megadott motivációs listából választhatták ki azokat, amelyek őket a leginkább motiválják, valamint egyéb motivációs tényezőkkel is bővíthették az eredeti listát. A négy legfontosabb motivációs tényezőt rangsorolniuk is kellett. Az összesítő eredménytáblázat külön vizsgálja a jelenleg is fordítókat, a korábbi fordítókat és a nem hivatásos fordítókat, a motivációs tényezőket pedig külső és belső csoportokra osztja. Mindhárom fordítói csoport ugyanazokat a belső motivációs tényezőket jelölte meg: (1) információ- és tudásmegosztás a más nyelvet beszélők számára, (2) intellektuálisan ösztönző feladat, (3) a kezdeményező cég céljainak támogatása. A nyelvgyakorlás szintén megjelenik mint motiváló tényező, de nem tartják a legfontosabbnak. A belső motiváció közül így az altruisztikus, emberbarát hozzáállás a legfontosabb, a (nyelvi) egyenlőtlenség megszüntetése az információmegosztásban, azaz a nyelvi akadálymentesítés.

A külső motivációknál minden fordítói csoportban azonos, hogy több fordítási tapasztalatot szeretnének így szerezni, azaz valójában egy gyakorlási környezetet biztosít számukra a Wikipédia fordítása, azonban csak a hivatásos fordítók mondták, hogy a fordításokkal a céljuk az ügyfélkör szélesítése és a fordítói hírnevük növelése is.

A Wikipédia-fordítást így más-más céllal és eltérő arányban ugyan, de mind a hivatásos mind a nem hivatásos fordítók az életük és/vagy a karrierjük szempontjából fontosnak tartják. Mivel még kevés fordításhallgató használja ezt a fordítási felületet, a szerző javasolja, hogy az egyetemi fordításoktatásba is be kellene építeni.

Dombek (2014) nemzetközi kitekintés helyett a hazai önkéntes fordítók motivációjára volt kíváncsi, valamint az általuk használt technológiai háttérrel is vizsgálta. A különböző motivációs elméletek alapján létrehozott online kérdőívet két körben 19-en, majd 20-an töltötték ki. Nehéz pontosan megmondani, hogy ez a közösség hány százalékát teszi ki, mivel a kérdőív készítésekor 65 tagja volt a lengyel Facebook-fordítói közösségnek, de kb. csak 20 felhasználó-fordító volt ténylegesen aktív a csoportkommunikációban. Ráadásul nem minden lengyel Facebook-fordító volt tagja a vizsgált fordítói csoportnak. Így ez a kis létszám az összes fordító egy harmada vagy akár száz százaléka is lehetett. A fő kutatási kérdése az volt, hogy a profitorientált cégek, mint a Facebook, önkéntes fordítói vajon hasonló motivációs tényezőkkel rendelkeznek-e, mint a nonprofit szektor, pl. a Wikipédia, önkéntes fordítói.

A hét fő részből és számos alkérdésből álló kérdőív, amelyet csatol is a diszszertációjához, rákérdez a fordítók szociodemográfiai hátterére, a Facebook-fordításban való részvételükre, a motivációjukra és a fordítástudományi képzettségükre is. Az eredmények alapján a Facebook-fordításban főként fiatal férfiak vesznek részt, akik a tízes éveik végén, a húszas éveik elején járnak. Rövid ideig fordítanak, általában egy évig, és három évnél tovább szinte senki.

A motivációs elméletek alapján a kutatás megállapítása az volt, hogy a fő motivációs tényezők a kompetencia, az autonómia és a hovatartozás. A kompetencia azt jelenti, hogy olyan feladatot vállalnak, amit ismernek és amihez értenek. A céljuk, hogy minőségileg javítsák a Facebook-fordításokat. Közben tovább fejleszthetik a nyelvi és a fordítási készségüket. Az autonómia azt jelenti, hogy a feladatokat ők maguk választják ki, és csak olyan munkát vállalnak el, amelyhez kedvük van. A hovatartozás pedig azt jelenti, hogy fontosnak tartják a közösséghez tartozást, és értéknek tartják a közösségalapú fordítási tevékenységet. Ezenkívül a fordítás számukra örömteli foglalkozás, amely során az egyén és a közösség számára is hasznos munkát végeznek. További kutatási területként jelöli meg, hogy a motivációs tényezőket rangsorolni kellene, amit az ő kutatása nem tartalmaz.

Összehasonlítva a motivációs tényezőket a nonprofit szektor önkéntes fordítóinak motivációival, jelentős különbségeket nem talált. Érdekes viszont, hogy hivatásos fordítók, már csak a korosztály miatt is, nem voltak a csoportban. Új eredmény volt a technológiai vizsgálat során, hogy a nem megfelelő (fordítás)technológiai háttér használata és a visszajelzés hiánya negatívan hat a motivációra.

Cámara de la Fuente (2015) a TED önkéntes fordítóinak hátterére és motivációjára volt kíváncsi nemzetközi szinten. Az online kérdőívet 177-en küldték vissza, amely kb. a TED-fordítók 1%-a lehet (4 kontinensen, 35 nyelvre kb. 12 000 fordító fordított a kutatás időpontjában). A kutatás elméleti hátterét az önkéntesség adja, és az önkéntesen vállalt (nem csak fordítási) munka motivációs tényezői. Célja a kulcsfontosságú motivációs tényezők feltárása.

Habár az egész kérdőívet nem csatolja, az első rész a szociodemográfiai háttérre kérdez rá, a második rész pedig a motivációs tényezőkre. A válaszadók között a férfiak–nők aránya azonos, és a felnőtt korosztály (18–65 évesek) képviselteti magát. A feliratozók 16%-a fordító, 17%-a pedig tanuló (nincs konkretizálva a szak), kb. 10% pedig tanár, tudós, kutató, mérnök vagy IT-szakember. Tehát az egyetlen közös kategória a közös érdeklődés (*shared interest*). Nem tesz egyértelműen különbséget hivatásos és nem hivatásos fordítók között, mivel a végzettségre nem kérdez rá, csak a fordítói tapasztalatra. Valamilyen speciális fordítással kapcsolatos tanulmányokat vagy kurzust a válaszadók 33%-a végzett, amelyet a szerző formális képzésnek hív. A válaszolók 70%-ának van fordítási tapasztalata, viszont 76% még nem feliratozott előtte. Tehát elmondásuk alapján csak a feliratozási tapasztalatuk hiányzik.

A közösség számára a fő motivációs tényezők a (1) tudásmegosztás, amely egyrészt azonosulást jelent a TED küldetésével, másrészt társadalmi segítségnyújtás is, (2) a szabadidő örömteli és konstruktív eltöltése, (3) az informális tanulási

környezet kihasználása, beleértve a fordítási készségek fejlesztését, a fordítási tapasztalatszerzést és az előadások mélyebb tartalmi megismerését. A kutatás főbb következtetései közé tartozik, hogy a TED önkéntes fordítás informális tanulási környezetet biztosít: mind a receptív, mind a produktív nyelvi készségek fejleszthetők általa, ezenkívül az audiovizuális fordítás, azon belül pedig a feliratozás gyakorlására is kiválóan használható. Emellett a TED-fordítás az interkulturális kompetencia fejlesztésére is alkalmas, hiszen a különböző nyelvű, nemzetiségű, vallású, kultúrájú emberek véleményének lefordítása természeténél fogva is fejleszt az interkulturális kompetenciát.

Az önkéntes online fordítás szerinte több szempontból is hasznos. Egyrészt a nyelvészet szempontjából a gépi fordítás tanításában játszanak szerepet ezek a fordított szövegek, hiszen nagy mennyiségű, több nyelvre lefordított szövegekről van szó. Ilyen szempontból csak annyira fenyegeti a hivatásos fordítók munkáját, mint maga a gépi fordítás. Másrészt társadalmi szempontból a nyelvi akadálymentesítés egyik fő eszköze, hiszen ledönti a nyelvi korlátokat, és az információt és tudást mindenki számára elérhetővé teszi.

Ahogy Jimenez-Crespo (2017a: 224) is megjegyzi, a különböző céges kezdeményezésű önkéntes fordítások különböző profilú fordítói csoportokat vonzanak. Ezekben a fordítástípusokban más-más a hivatásos és nem hivatásos fordítók aránya, más-más fordítási készség fejleszthető általuk, de mindegyiküknek van közös célja: a maguk és a közösség számára – megfelelő minőségben – elérhetővé tenni más nyelveken, kultúrákon átívelően az információ- és tudásanyagot. A fenti kutatások alapján az önkéntes fordítói csoportok motivációja is jellemezhető a Pink (2011) által az üzleti világ számára feltárt motivációs tényezőkkel: céltudatosság, önállóság, szakmai igényesség. A cél, ami értelmet ad az önkéntes fordítói munkának, a tudásmegosztás, azaz segítség egy másik közösség számára. Az önállóság azt jelenti, hogy a fordítandó anyagot nem másoktól kapják, hanem saját maguk választják ki. A szakmai igényesség pedig a minőséggel áll kapcsolatban, hiszen a fordítók mint felhasználók a saját maguk elvárásainak és a célközönség elvárásainak is meg akarnak felelni.

A következő rész a magyar TED fordítói csoportjának profilalkotásával arra keresi a választ, hogy milyen arányban vesznek részt hivatásos és nem hivatásos fordítók ebben a munkafolyamatban, mi motiválja őket és mit jelent számukra a minőségi fordítás.

3. Az empirikus kutatás bemutatása

3.1. Résztvevők

Jelenleg a magyar TED-fordítói csoport 197 tagból áll, ha elfogadjuk, hogy minden TED-fordító a *Magyar TED-fordítók* Facebook-közösség tagja, és mindannyian aktívan részt vesznek a fordításokban. Azonban a közösség létszáma folyamatosan

változik, hiszen 2017-ben még kb. 300 taggal rendelkezett. Azt is figyelembe kell venni, hogy a régebbi belépők közül már nem mindenki aktív fordító, de még a Facebook-csoport tagjai maradtak. Anastasiou és Gupta (2011: 64, idézi Hebenstreit 2018: 8) szerint néha a csoportokon belül 90% csak megfigyel, 9% valamilyenre hozzájárul a feladatokhoz és 1% végzi az összes feladatot.

A kérdőív háromszor került kiküldésre a *Magyar TED-fordítók* Facebook csoportba 2021 március-április folyamán, és végül 26 fő válaszolta meg az összes kérdést. A bejegyzésemet a három alkalommal 115, 98 és 94 tag nézte meg. Ez durván számolva 25%-os kitöltést eredményez. Mivel a csoportban jelenleg 197 tag van, és 2017-ben kb. 300 tag volt, jóval magasabb kitöltési arányra számítottam.

Ha összevetjük a kitöltők létszámát a korábbi kutatások résztvevőszámával, akkor ez a 25%-os arány azonban jó eredménynek nevezhető. Az angol nyelvű nemzetközi Wikipédia csoportból, mely a legnagyobb közösségnek tekinthető adott fordítási megbízáson belül, egy korábbi kutatásban 75 fő vett részt, és az ugyancsak nemzetközi szintű korábbi TED fordítói felmérésben a tagok kb. 1%-a képviseltette magát. A nem nemzetközi, hanem csak a hazai viszonyokat felmérő lengyel Facebook-közösség tagjai közül pedig 19-20-an töltötték ki a kérdőívet, akik maguk feltehetően a teljes közösség.

Habár ez a szűk populáció és így a válaszadók kis száma a kutatás egyik korlátjának tekinthető, a hasonló kutatások fényében a válaszadói létszám elfogadhatónak tekinthető.

3.2. Kutatási kérdések

A TED fordítói közösséget feltérképező kérdőíves kutatás fő megválaszolendő kérdései a következők voltak a korábbi kutatások és egy jövőbeli szövegnyelvészeti kutatás fényében.

1. Milyen a magyar TED-fordítók közösségének összetétele?
  - 1.1. Milyen arányban szerepelnek hivatásos és nem hivatásos fordítók?
  - 1.2. Milyen arányban szerepelnek tapasztalt és kevésbé tapasztalt fordítók?
2. Mi motiválja a magyar TED-fordítókat az önkéntes fordítási munka elvégzésére?
  - 2.1. Kimutathatók-e motivációs különbségek a hivatásos és a nem hivatásos fordítók között?
3. Mi határozza meg számukra a minőségi fordítást?
  - 3.1. Kimutathatók-e különbségek a kezdő és a tapasztalt fordítók között a minőséget meghatározó tényezők megítélésében?
4. Milyen hasonlóságokat és különbségeket találunk a korábbi kutatásokkal?
5. Hogyan használható fel az önkéntes online fordítás a fordítóképzésben?

3.3. Módszertan

Az önkéntes online fordítói közösségek profilalkotásához az egyik leggyakrabban használt módszer az online kérdőív (Jiménez-Crespo 2017b: 200). Ezt a módszert használta a profilalkotáshoz a korábban említett kutatásokban McDonough Dolmaya (2012), Dombek (2014) és Cámara de la Fuente (2015) is. Az online kutatási módszerek (*online research methods, ORMs*) folyamatosan változnak és fejlődnek, pl. a mobil- és okoseszközök egyre elterjedtebb használata már szükségessé teszi, hogy a kérdőívek okostelefonnal is könnyen olvashatók és kitölthetők legyenek (Fielding et al. 2017).

A kutatáshoz használt kérdőív felhasználja a korábbi kérdőívek tartalmi részét, de teljes egészében nem veszi át őket, mivel (1) a kérdőíveket több esetben a korábbi tanulmányok nem tartalmazták, csak utaltak rá vagy csak egy-egy részét tartalmazták, (2) a technológia fejlődésével az online kérdőívek formátumát is változtatni érdemes és (3) a jelen kérdőív több területet is átfogott.

A kérdőív módszertani, fordítástudományi és felhasználói szűrőn is keresztülment a készítés során. A módszertani szakértővel történt konzultáció után a korábbi kutatásokhoz használt elemek részben módosításra kerültek, amely főként egyszerűsítést és egyértelműsítést jelent. A fordítástudományi szempontú konzultáció után a nyelvészeti megoldásokra vonatkozó kérdések kikerültek a kérdőívből, mivel gyakorlatiasabb módszertani megoldás szükséges a nyelvészeti szakszavak túlzott használatának elkerülése miatt. Ezután az egyik legtapasztaltabb TED-fordítónak véleményezésre és tesztelésre kiküldött kérdőív a visszaérkezése után még módosításra került a visszajelzésnek megfelelően: kikerült a kérdőívől a jövőbeni motiváló tényezőkre vonatkozó rész, mivel ez félrevezető lenne a közösség tagjai körében. A véglegesített kérdőív főbb részeit a 10. táblázat, míg a teljes kérdőívet a *Függelék* tartalmazza.

A véglegesített kérdőívet három alkalommal küldtem ki: 2021 március-április között a *Magyar TED-fordítók* zárt Facebook-csoportjába. A harmadik megosztásnál a kitöltési kedvet növelendő kisebb játékot is indítottam: a leggyorsabb új kitöltők között nagy tábla csokoládényeremény került kisorsolásra.

2. táblázat: *A kérdőív tartalmi felépítése*

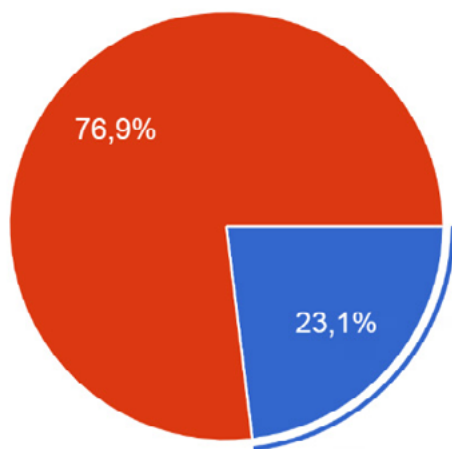
	A KÉRDŐÍV RÉSZEI	A KÉRDÉSEK SZÁMA	A KÉRDÉSEK TÍPUSA
1	Fordítói képzettség	9 kérdés	egyszeres választás
2	TED-fordítói profil	6 kérdés	egy- vagy többszörös választás
3	Motiváció	15 állítás	Likert-skála
4	Fordítás minősége	12 állítás	Likert-skála
5	Szociodemográfiai adatok	7 kérdés	egy- vagy többszörös választás

A beérkezett adatok kiértékelése SPSS szoftver segítségével történt. A kérdőív feldolgozott adataiból nyert eredményeket a következő rész tartalmazza.

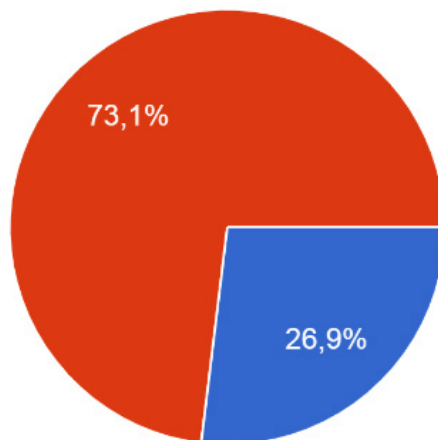
4. A kutatás eredményei

A kérdőív első része a fordítói képzettséget mérte fel, azaz arra kereste a választ, hogy van-e a TED önkéntes fordítói között hivatásos, azaz hivatalos diplomával rendelkező fordító is. A válaszadók majdnem negyede (23,1%) azt állította, hogy van fordító- vagy tolmácsvégzettsége (1. ábra). Ezenkívül a válaszadók kicsivel több, mint negyede (26,9%) az adatok alapján jelenleg is hivatásos tolmácsként vagy fordítóként dolgozik (2. ábra). Ennek alapján úgy tűnik, hogy hivatásos, azaz fizetett munkát vállalnak olyanok is, akik nem rendelkeznek erre jogosító képesítő vizsgával.

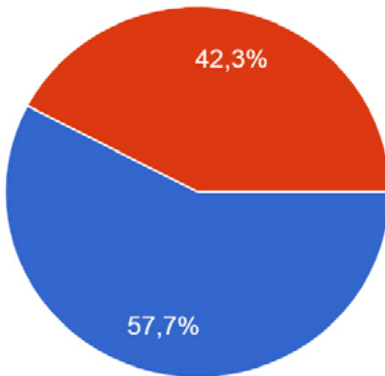
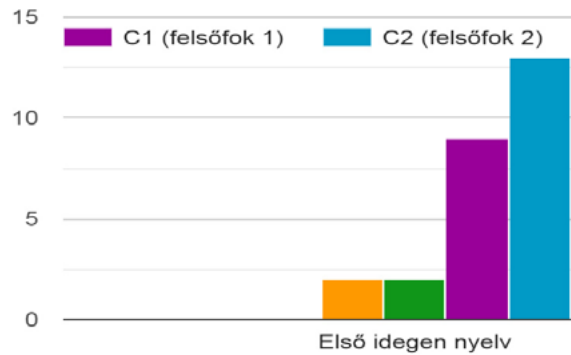
1. ábra: Fordítói végzettség

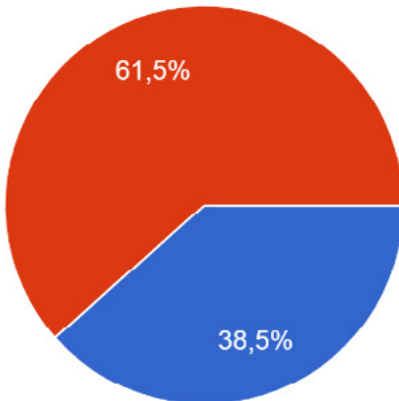
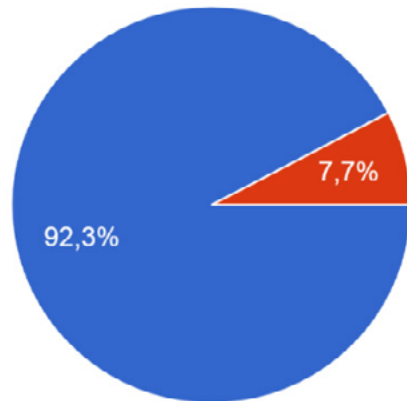
2. ábra: Hivatásos munkavégzés

A kérdőív rákérdezett a fordítók nyelvtudására, illetve az adott kultúra ismeretére is. Az adott nyelvterület ismeretét mutatja, hogy a válaszadók több, mint fele (57,7%) nyelvszakos felsőfokú végzettséggel rendelkezik (3. ábra). Ezenkívül saját bevallásuk alapján a nyelvtudásuk szintje felsőfokú az első idegen nyelvükből, hiszen a válaszadók 85%-a C1 vagy C2 szintű nyelvtudást adott meg (4. ábra).

3. ábra: *Nyelvszakos felsőfokú képzés*4. ábra: *Nyelvtudás*

Fordítással kapcsolatos képzésen a TED-fordítók kb. 40%-a vett részt (5. ábra), és szinte mindenki szeretne a jövőben ilyen képzés(ek)en részt venni (6. ábra). Feltételezhetjük, hogy a nyelvszakos végzettségük közül többen vettek részt valamilyen formában fordítással kapcsolatos képzésen még akkor is, ha szakterület-specifikus diplomát nem szereztek belőle.

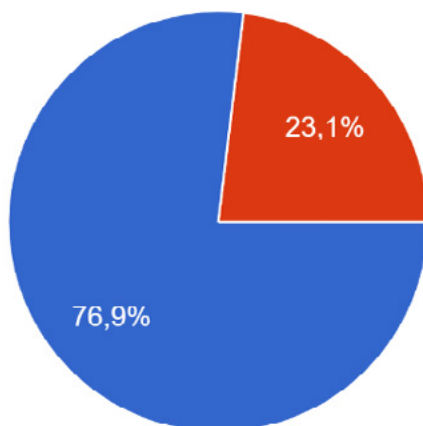
5. ábra: *Fordítással kapcsolatos képzés*6. ábra: *Jövőbeni részvétel fordítással kapcsolatos képzésen*

A kérdőív arra is rákérdezett, hogy a TED-fordításokat megelőzően is volt-e már fordítási tapasztalatuk vagy éppen a TED-előadások fordítása volt a gyakorlási terület. A válaszadók háromnegyede az állította, hogy már a TED előtt is foglalkozott fordítással (7. ábra). A fordított szövegtípusok többsége hagyományos, azaz nem audiovizuális szöveg volt (34,6%), amely mellett a legtöbben honlapfordítással

(11,5%) és audiovizuális szövegek fordításával (7,7%) foglalkoztak. Alacsony százalékban megjelent még a műszaki szövegfordítás, a gépi fordítások utószerkesztése és a tolmácsolás is.

Viszont a válaszadóknak majdnem fele kevesebb, mint egy éves fordítási tapasztalattal rendelkezik (42,3%). 1–5 év közötti tapasztalattal a válaszadók 26,8%-a, 6–10 éves tapasztalattal 19,2%-a, és 20–50 év tapasztalattal 11,4%-a rendelkezik. Tehát a válaszadók több, mint fele (57,4%) kevesebb, mint 5 év tapasztalattal bír.

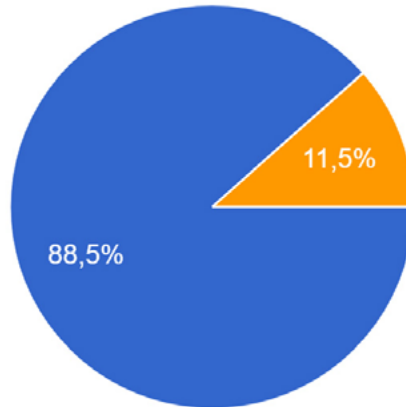
7. ábra: Fordítási tapasztalat a TED-feliratkozás előtt

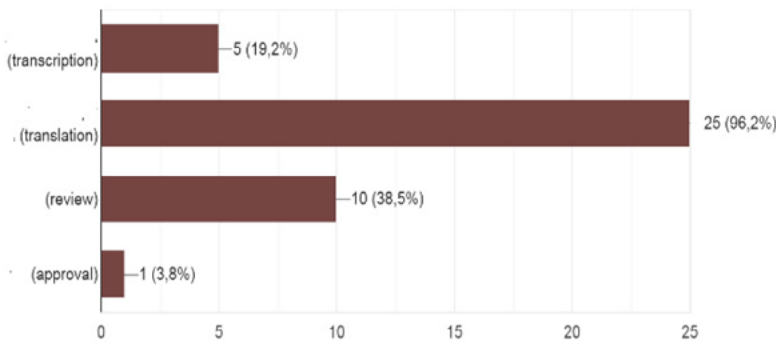
A kérdőív második része specifikusan a TED-fordításokban való részvételt vizsgálta. A nagy többség (80,7%) TED-szövegeket 5 évnél kevesebb ideje fordít, sőt 46,2%-uk csak 1 éve. Úgy tűnik, hogy a többség nem szán folyamatosan több évet a TED-fordításokra, hanem a tapasztalat megszerzésére használja pár évig. 6–12 év között a válaszolók csak 19,1%-a fordít. Mivel a TED 2009-től engedélyezte a fordításokat, ennél hosszabb időtartam nem is lehetséges.

A nyelvi irány tekintetében mindenki fordít az anyanyelvére, azaz magyarra, valamint 11,5% idegen nyelvre is (8. ábra). Az idegen nyelvek közül legtöbbször angolra fordítanak, és elvétve találunk francia, spanyol, olasz, román, orosz, héber fordításokat is. Érdekes, hogy a német nyelvre fordítást senki nem jelölte meg. A TED-előadások fordításának munkafolyamatában a nyelvi koordinátoron kívül mindenki végez interlingvális fordítást. Ezenkívül a feliratok intralingvális átíratásában a fordítók kb. egy ötöde (19,2%) vesz részt, míg a lektorálásban egy harmada (38,5%). Nyelvi koordinátor adott nyelvi csoportban az előírások alapján mindig csak egy fő lehet, így természetesen a kérdőív alapján is egy fő látja el ezt a feladatot (9. ábra).

8. ábra: A fordítás iránya

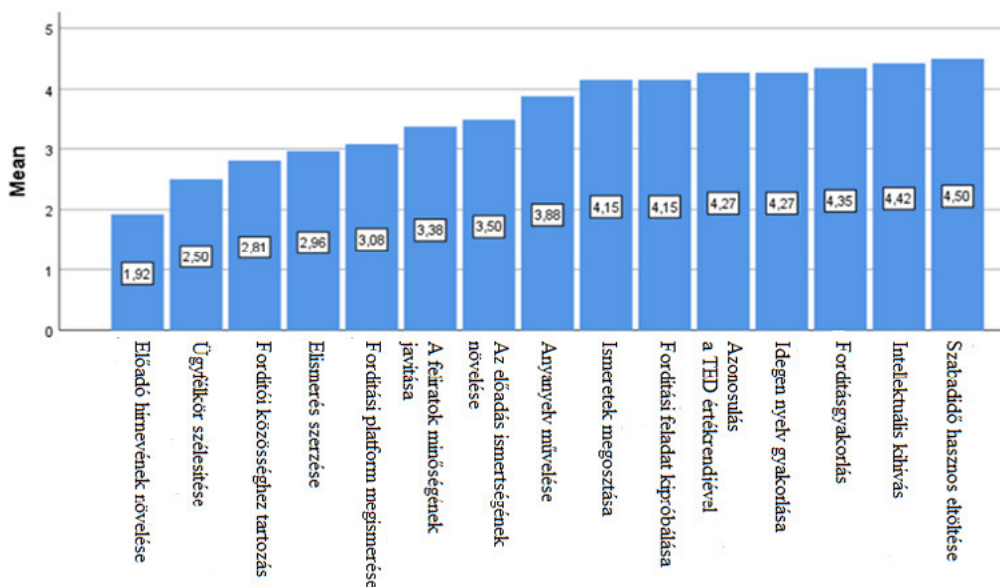
9. ábra: A fordítási feladat típusa

A TED-fordítási tapasztalat szempontjából fontos, hogy hány előadás fordítását végezték már el. A fordítók fele (57,5%) maximum 10 előadást fordított magyarra, viszont a másik részük 100 előadás fordítását is elvégezte már (11–100 előadás között: 15,2%, 101–500 előadás között: 26,6%). Magyarról idegen nyelvre jelentősen kevesebb előadást fordítottak, hiszen a fordítók kb. 70%-a egyáltalán nem fordított idegen nyelvre (69,2%). Akik mégis bevállaltak idegen nyelvre fordítást, ők maximum 10 előadást fordítottak (23%), és csak a válaszadók 7,6%-a fordított 11–50 előadás között idegen nyelvre.

A kérdőív harmadik része a fordítók motivációjára kérdezett rá. A Cámara de la Fuente (2015) által meghatározott motivációs tényezők alapján, de azokat a korábban említett különböző szempontoknak megfelelően módosítva, a megkérdezett TED-fordítóknak már rangsorolniuk is kellett a motivációs tényezőket. Ez alapján egy motivációs rangsort lehetett felállítani (10. ábra).

10. ábra: Motivációs rangsor

A motivációs rangsort a szellemi kihívás vezeti, melyet munka mellett végeznek, tehát a fordítással töltött idő attól függ, hogy mennyi szabadidő áll rendelkezésükre. A másik fontos tényezőcsoport a fordításgyakorlás és az idegennyelv-gyakorlás. A kérdőív nem kérdezett rá külön a feliratozásgyakorlásra. A harmadik fő motivációs csoport a TED célkitűzéseivel való azonosulás, azaz a tudásmegosztás volt.

A motiváció és az életkor közötti korreláció vizsgálata ($p=0,010$) szignifikáns kapcsolatot mutatott ki két motivációs tényező esetén. A negatív előjelű fordított kapcsolat alapján az életkor előrehaladtával a következő motivációs tényezők csökkennek: fordításgyakorlás, ügyfélkör szélesítése, fordítási platform megismerése.

11. ábra: Korreláció az életkor és a motiváció között

	Fordítás gyakorlása	Ügyfélkör szélesítése (portfólió készítése)	Fordítási platform megismerése
Age: Pearson Correlation ®	-,495*	-,419*	-,399*
Sig. (2-tailed) (p érték)	0,010	0,033	0,043
N	26	26	26

A motiváció és a TED-fordításbeli tapasztalat közötti korreláció ugyancsak szignifikáns és fordított kapcsolatot mutatott ki a két vizsgált kategória egyes elemei között (12. ábra). Ennek alapján a tapasztalat növekedésével csökkennek a következő motivációs tényezők: fordításgyakorlás, fordítási feladat kipróbálása.

12. ábra: Korreláció a TED-feliratozási tapasztalat és a motiváció között

		Fordítási feladat kipróbálása	Fordítás gyakorlása
TED subtitling experience (in years)	Pearson Correlation	-,435*	-,472*
	Sig. (2-tailed)	0,026	0,015
	N	26	26

A motiváció és a fordítói végzettség varianciaanalízis-vizsgálata kimutatta, hogy két motivációs tényező megítélése különbözik attól függően, hogy az adott TED-fordító rendelkezik-e fordítói végzettséggel vagy sem. Ez a két motivációs tényező az ügyfélkör szélesítése (Anova $p=,004$, homogenitás $p=,558$) és az előadó hírnevének növelése (Anova $p=,021$, homogenitás $p=,963$). Tehát a fordítói végzettséggel rendelkezők a TED-fordítást az ügyfélkör növelésére is használják.

Hasonló eredményt kapunk akkor is, ha összevetjük azoknak a motivációját, akik jelenleg is hivatásos fordítóként dolgoznak, azokéval, akik nem. Ebben az esetben csak egy helyen találunk szignifikáns kapcsolatot, mégpedig az ügyfélkör növelésében mint motivációs tényezőben (Anova $p=0,004$, homogenitás $p=0,597$).

A faktorelemzés megmutatta, hogy a 15 motivációs tényező közül melyek összetartozók azáltal, hogy hasonló válaszadási sémát mutatnak. (A KMO-mutató: 0,509 és 0,5 fölött elfogadható.) Ennek alapján 5 faktort sikerült beazonosítani (13. ábra).

13. ábra: A motivációs tényezők faktorelemzése

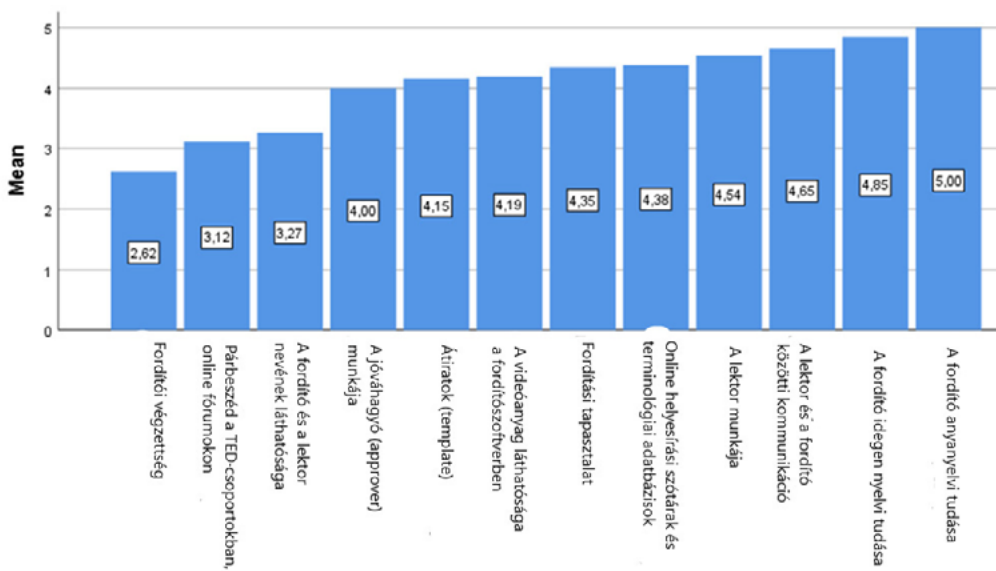
Szellemi munka	Szabadidő hasznos eltöltése	0,946	0,065	0,031	-0,036	-0,033
	Anyanyelv művelése	0,804	0,098	-0,230	0,038	-0,106
	Intellektuális kihívás	0,799	0,098	0,322	0,093	0,061
	Idegen nyelv gyakorlása	0,760	0,063	0,220	0,423	-0,022
Becsvágy	Fordítói közösséghez tartozás	0,031	0,848	0,265	0,230	0,009
	Elismerés szerzése	0,073	0,780	0,166	0,435	-0,008
	Feliratok minőségének javítása	0,329	0,716	0,051	-0,427	-0,022
	Előadó hírnevének növelése	0,059	0,667	0,570	0,031	0,207
Szakmai élet	Ügyfélkör szélesítése fordítóként (portfólió készítése)	-0,021	0,207	0,913	0,104	0,027
	Fordítási platform megismerése	0,210	0,252	0,826	0,104	0,151

Gyakorlás	Fordítási feladat kipróbálása	0,068	0,099	0,118	0,881	0,035
	Fordításgyakorlás	0,469	0,224	0,251	0,672	-0,251
Ismeret-terjesztés	Előadás ismertségének növelése	-0,251	-0,051	0,088	-0,013	0,859
	Ismeretek megosztása	0,076	0,058	0,193	-0,098	0,837
	Azonosulás a TED értékrendjével	0,098	0,123	-0,173	0,466	0,534

Az öt motivációs faktor és az életkor közötti kapcsolat vizsgálata megerősítette a motiváció és az életkor korrelációs vizsgálatánál kapott eredményt. Az életkor a *Gyakorlás* faktoriall mutat szignifikáns és negatív kapcsolatot, azaz a fordításgyakorlás és a fordítási feladat kipróbálása mint motivációs tényezők az életkor előrehaladtával csökkennek.

A kérdőív negyedik része arra kérdezett rá, hogy a TED-fordítók szerint mi határozza meg a fordított szövegek minőségét. Ezeket a minőséget befolyásoló tényezőket rangsorolni kellett fontosság szempontjából (14. ábra). Hasonló rangsort a korábbi kutatások nem tartalmaztak, viszont új elemként bekerült a kérdőívbe, hiszen az önkéntes fordítók munkájával kapcsolatosan a legtöbb kihívás és kutatás a motiváció mellett a minőséget érinti.

14. ábra: A fordítás minőségét befolyásoló tényezők rangsora

A legfontosabb, minőséget befolyásoló tényezők közé tartozik egyrészt a nyelvtudás, azaz mind az idegen nyelv, mind pedig az anyanyelv megfelelő ismerete, másrészt pedig a lektori ellenőrzés és a lektor és a fordító közötti kommunikáció.

Ha a minőséget meghatározó tényezők és a fordítási tapasztalat közötti korrelációt vizsgáljuk, akkor az eredmények alapján minél több fordítási tapasztalata van az adott önkéntes fordítónak, annál fontosabbnak tartja a minőséget meghatározó tényezők közül a fordítási végzettséget (15. ábra).

15. ábra: *Korreláció a minőséget befolyásoló tényezők és a fordítási tapasztalat között*

		A fordító anyanyelvi tudása	A fordító idegen nyelvi tudása	Fordítási végzettség	A lektor munkája	Párbeszéd a TED-csoportokban, online fórumokon
Hány éves fordítói tapasztalata volt a TED előtt?	Pearson Correlation	-0,033	-0,008	,418*	-0,068	0,119
	Sig. (2-tailed)	0,873	0,970	0,034	0,740	0,563
	N	26	26	26	26	26

Ha megvizsgáljuk, hogy a fordítások minőségét ellenőrző és a fordítások minőségéért felelős lektorok mely tényezőket tartják a legfontosabbnak, akkor ez egyrészt természetesen a lektor munkája, másrészt viszont megjelenik a videóanyag láthatósága is (5%-os szignifikanciaszint mellett). Ugyancsak fontosnak tartják emellett az anyanyelvi és az idegen nyelvi tudást is (10%-os szignifikanciaszint mellett) (16. ábra).

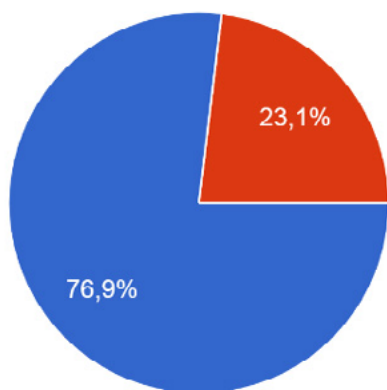
16. ábra: *A minőséget befolyásoló tényezők a lektorok szerint*

		ANOVA				
		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
A fordító anyanyelvi tudása	Between Groups	2,600	1	2,600	3,216	0,086
	Within Groups	19,400	24	0,808		
	Total	22,000	25			

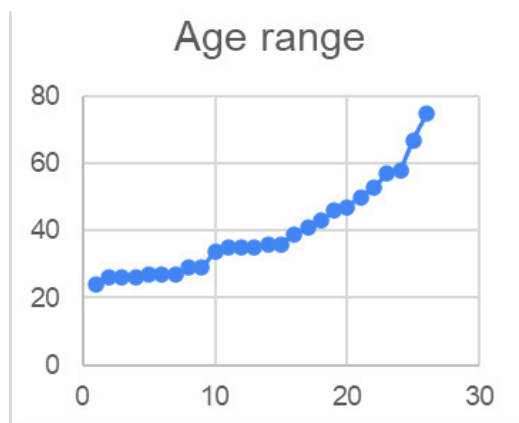
A fordító idegen nyelvi tudása	Between Groups	3,235	1	3,235	3,215	0,086
	Within Groups	24,150	24	1,006		
	Total	27,385	25			
A lektor munkája	Between Groups	6,624	1	6,624	5,711	0,025
	Within Groups	27,838	24	1,160		
	Total	34,462	25			
A videóanyag láthatósága a fordítószoftverben	Between Groups	10,201	1	10,201	5,341	0,030
	Within Groups	45,838	24	1,910		
	Total	56,038	25			

A kérdőív utolsó része a szociodemográfiai adatokra kérdezett rá. A nemek szerinti megoszlás azt mutatja, hogy a válaszadók háromnegyede női fordító (17. ábra). A korosztályi megoszlás alapján pedig látható, hogy a többség a 20–50 éves korosztályba tartozik (18. ábra).

17. ábra: Nem szerinti megoszlás

18. ábra: Kor szerinti megoszlás

Születési hely szerint a többség Magyarországon vagy a környező országok magyarlakta területein született (Magyarország, Románia, Szerbia: 92,3%, ebből Magyarország: 80,8%). 1-1 fő Izraelben illetve az Egyesült Királyságban született.

Mindenkinek legalább az egyik anyanyelve magyar, emellett 1-1 válaszadónak román, illetve angol is az anyanyelve. Jelenlegi lakhelyüket tekintve kb. háromnegyedük él a fővárosban, más nagyvárosban vagy megyei jogú városban (73,1%), a többiek kivárosban vagy faluban, községben (26,9%).

Tanulói jogviszonnal csak a válaszadók kb. 20%-a rendelkezik. A fennmaradó 80% főként az informatika (23,1%) vagy a nyelvészet (fordító, tolmács) (23,1%) területén dolgozik, vagy éppen álláskereső/háztartásbeli/nyugdíjas státuszban vannak (19,2%), de sokan dolgoznak az oktatási szektorban is (oktató, tanár, pedagógus) (11,5%). A többi fordító szakterületei: műszaki (mérnök), egészségügy (orvos), marketing/PR, kultúra/média (újságíró).

A következő rész összefoglalja, hogy a jelen kutatás eredményeinek alapján milyen következtetéseket vonhatunk le a magyar TED fordítói közösség profilját illetően, valamint a kutatás eredményei hogyan viszonyulnak a korábbi kutatási eredményekhez. A következő rész felhívja a figyelmet a kutatás korlátaira, valamint a lehetséges jövőbeni kutatási irányokat is kijelöli.

5. Következtetések

A kutatás eredményei választ adtak a kiindulási kutatási kérdésekre. A kutatás korlátai között azonban meg kell említenünk a válaszadók kis létszámát, mely alapján inkább iránymutató trendekről beszélhetünk. Az eredmények alapján elmondható, hogy a magyar TED-fordítók között nagyobb számban találhatók hivatásos fordítók (23,1%), mint a korábbi kutatások alapján más önkéntes online fordítói csoportokban. A nyelvszakos végzettséggel rendelkezők aránya szintén magasabb (57,7%), mint a többi vizsgált csoportban. A TED-fordítás tehát vonzó a fordítási képzettséggel rendelkezők, valamint a magas szintű nyelvi készségekkel rendelkezők számára is. A meglévő szaktudás és készségek pedig befolyásolják a fordítások minőségét.

A TED-fordítók számára a belső motivációs tényezők a meghatározók, így a szellemi munka kihívása, a fordítás- és az idegennyelv-gyakorlás lehetősége, valamint a tudásmegosztás értéke. A hivatásos fordítók megélhetését a TED-fordítók nem veszélyeztetik, mivel szabadidejükben vállalnak csak fordítási feladatokat, és azokat az előadásokat feliratozzák, amelyeket a maguk számára is értékesnek tartanak. Ez az autonóm döntéshozatal az egyik fő motiváló tényező. A TED-fordítás a szaktudás elmélyítését is lehetővé teszi, mely lehet az idegen nyelv ismeretének bővítése vagy fordítási tapasztalat szerzése. A kérdőív külön nem kérdezett rá a fordításon belül a feliratozás gyakorlására, de természetesen az adott fordítási szoftver segítségével erre is lehetőség van. Ez a szakmaiság iránti elköteleződés a másik fő motiváló tényező. Végül a TED-fordítás célja a tudás elérhetővé tétele az adott idegen nyelvet nem beszélők számára is. Ez az altruisztikus cél, a tudásmegosztás a kérdőív alapján a harmadik fő motiváló tényező. Így a TED-fordítók számára az önállóság, a szakmai igényesség és a céltudatosság a legfontosabb moti-

vációs tényezők, azaz azok a tényezők, melyeket Dan Pink (2011) a 21. századi munka világának is alapvető motivációs eszközeiként jellemez (*autonomy, mastery, purpose*).

Ezek a magyar TED fordítói közösséget jellemző motivációs tényezők nem mutatnak lényeges eltérést a nemzetközi szintű, nonprofit szektorból érkező önkéntes fordítási kezdeményezéseket vizsgáló kutatásoktól. Mivel a Wikipédia fordításnál a hivatásos fordítók kevés száma és alacsony státusza miatt McDonough Dolmaya (2012) még kérdésként tette fel a Wikipédia-fordítás fordításoktatásban való felhasználását, addig a TED-fordítást Cámara de la Fuente (2015) már a feliratozási készségek fejlesztésére egyértelműen javasolja.

Ami a nyelvi fordítási irányt illeti, a magyar TED-fordítók közül mindenki fordít magyar nyelvre, míg az idegen nyelvre történő fordítások száma ehhez képest elenyésző. Az idegen nyelvű fordítások zöme angol nyelvre történik, a többi nyelv szinte alig jelenik meg. A kétirányú nyelvészeti kutatásoknál így az idegen nyelvre történt fordítások száma meghatározza a felépíthető korpusz nagyságát.

A kutatás kimutatta, hogy a hivatásos fordítók motivációja részben eltér a nem hivatásos fordítókétól, mivel megjelent még a motivációs faktorok között a szakmai élet is, azon belül pedig az ügyfélkör szélesítése. Érdekes módon a kevés hivatásos fordítót számláló Wikipédia-kutatás jutott még hasonló eredményre. Amennyiben a cél a jövőbeni ügyfelek meggyőzésére portfólió összeállítása, úgy feltételezhetjük, hogy a hivatásos fordítók a fizetségért vállalt fordításokkal azonos minőségű munkát adnak ki a kezük közül.

A minőség tekintetében a TED-fordítók a legfontosabbnak a rangsor alapján a nyelvtudást tartják, mely mind az anyanyelvre, mind az idegen nyelvre vonatkozik. Ezek után a lektori munka és a lektor-fordító kommunikáció biztosítja a fordítások minőségi szintjét. Maguk a lektorok a minőséget befolyásoló tényezők közül szintén a lektori munkát tartják a legmeghatározóbbnak, de emellett ugyanolyan fontosnak tekintik a videóanyag láthatóságát is. Ez azt jelenti, hogy a lektorok tisztában vannak a multimodalitás fordításra gyakorolt hatásával, és az összes jelentést hordozó csatornát figyelembe veszik a fordítások készítésénél.

Érdekes módon a fordítói végzettséget a TED fordítói közösség nem tartja fontosnak a minőséget befolyásoló tényezők között, de ha csak a tapasztalt TED-fordítók véleményét nézzük, akkor már más eredményre jutunk. A már több fordítást elvégző TED-fordítók egyre fontosabbnak tartják a fordítói végzettséget, hiszen feltehetően ahogy egyre több fordítási kihívással találkoztak, egyre nagyobb szükségét látták a fordítási stratégiák deklaratív ismeretének. Perego és Pavesi (2006) kutatásában is a legnevesebb olasz filmfordítók a fordítási tapasztalat fontosságát említették a fordítási végzettség helyett, de akkor még valójában audiovizuális fordításoktatás nem is volt könnyen elérhető.

A fordítók motivációjára és a fordítás minőségére is kihathat az alkalmazott fordítási technológia. Erre már Dombek (2014) is felhívta a figyelmet, és jelenleg is zajlanak hasonló kutatások az *actor-network* elméletet felhasználva (Kung 2021). A kérdőív magának a TED-fordításoknál használt Amara fordítószoftvernek

a használatát nem vizsgálta, de az áttérés 2021 nyarán a CaptionHub felhőalapú fordítószoftver használatára befolyásolhatja a jövőben a fordításban való részvételt.

A TED-fordításban való részvétel számos hivatásos és nem hivatásos fordítót motivál, mivel lehetőséget teremt a fordítás és a feliratozás gyakorlására, az idegen nyelvi és az anyanyelvi készségek fejlesztésére, valamint a fordítási kompetencia felmutatására. Ennek alapján a fordításoktatásban is használható, mivel egyszerre alkalmas a receptív és a produktív nyelvi készségek fejlesztésére, valamint a feliratozás oktatására. A feliratozás során a fordítóhallgatók gyakorolhatják az intralingvális és az interlingvális feliratozást, valamint a lektorálás folyamatába is bepillanthatnak. Ugyancsak adott a lehetőség a kétirányú fordítás gyakorlására, azaz mind az anyanyelvre, mind pedig az adott idegen nyelvre.

6. Összegzés

A cikk bemutatta az önkéntes online fordítók megjelenésének okait a 21. század elején és jelentőségüket a fordítási piacon. A digitalizáció lehetővé tette olyan fordítók számára is a fordítási feladatok elérését, akik nem végeztek fordítóképzést, de egy adott cél érdekében bekapcsolódtak a fordítások készítésébe. A cikk azt is bemutatta, hogyan változott meg a hivatásos fordítók véleménye és a fordítástudomány hozzáállása az önkéntes fordítókhoz. Bebizonyosodott, hogy nem fenyegetik a hivatásos fordítók megélhetését és a fordítástudomány számára is új kutatási lehetőséget teremtettek.

A cikk rámutatott a fordítói profilalkotás szerepére a Chesterman-féle fordításszociológiai vizsgálatokban, és összegezte a korábbi profilalkotási kutatások eredményét mind az önkéntes online fordításban, mind a hivatásos audiovizuális fordításban. A profilalkotás célja a fordítási esemény megismerése, mely tágabb kontextusba helyezi magát a kognitív fordítási cselekményt és ok-okozati viszonyokat tárhat fel.

Az online kérdőíves kutatás beazonosította a magyar TED-fordítók fő motivációs tényezőit, melyek az önállóság, a szakmai igényesség és a céltudatosság. A hivatásos fordítók motivációi között ezenkívül megjelent az ügyfélkör szélesítése is. A magyar és a nemzetközi önkéntes online fordítói csoportok között lényeges eltérés nem volt kimutatható, de árnyalta a képet a hivatásos és a tapasztalt fordítók véleményének feltárásával. Ez néhol eltért az általános véleménytől, mint pl. a fordítói végzettség szükségességének megítélésében.

Várható lett volna, hogy a nemzetközi kutatásokhoz képest a magyar nyelvű önkéntes fordítás vizsgálata eltérő eredményt hoz, mivel a magyar mint kis nyelv esetén motivációs tényező lehetett volna a nyelv digitális megjelenésének erősítése (Sosoni 2017). Azonban az anyanyelv művelése nem mint motivációs tényező, hanem mint a minőséget befolyásoló tényező volt fontos a válaszadók számára.

A magyar TED-fordítók számára a minőséget leginkább befolyásoló tényezők a nyelvismeret és a lektori munka. A lektorok számára viszont a multimodalitást

figyelembe vevő fordítási megoldásokhoz a videóanyag ugyanolyan fontosságú. A fordítói végzettség pedig a már tapasztalt, azaz feltehetően számos kihívással szembesülő fordítók számára volt jelentős.

A cikk rávilágított arra is, hogy a TED-fordítás a fordítóképzésben számos szempontból felhasználható: anyanyelvi és idegennyelvi fejlesztés, intralingvális és interlingvális fordítás gyakorlása, feliratozásoktatás, a lektorálási folyamat megismerése. Emellett az önkéntes TED-fordítókat irányító motivációs tényezők – önállóság, szakmai igényesség, céltudatosság – a fordításhallgatókra is kihathatnak.

A nyelvészeti kutatások számára a TED-fordításokról a definíció alapján elmondható, hogy a feliratok célja nem a TED-előadások aktivista célú átírása, és nem is az etikai normák megsértése illegális fordítások készítésével, mivel a TED-fordítók céges kezdeményezésre és szöveghűen próbálják meg visszaadni az előadók szavait. A munkafolyamat pedig a többlépcsős, minőségbiztosítási célú lektori ellenőrzéssel a fordítások egységes minőségét próbálja meg biztosítani a felhasználók számára.

Míg a hivatásos fordítóknak főként külső motivációra (fizetés) számos fordítási szituációban meg kell állniuk a helyüket, addig az önkéntes fordítók főként belső motivációktól indítva, általában egy adott szakterületen, egy adott fordítási módban és/vagy egy adott fordítási platformon nyújtják a legjobbat.

Irodalom

- Anastasiou, D., Gupta, R. 2011. Crowdsourcing as Human-Machine Translation (HMT). *Journal of Information Science* Vol. 20. No. 10. 1–26.
- Antonini, R., Cirillo, L., Rossato, L., Torresi, I. (eds) 2017. *Non-professional Interpreting and Translation*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Baker, M. 2018. Audiovisual translation and activism. In: Pérez González, L. (eds) *The Routledge Handbook of Audiovisual Translation*. London/New York: Routledge. 453–467.
- Cámara de la Fuente, L. 2015. Motivation to collaboration in TED Open Translation Project. *International Journal of Web Based Communities* Vol. 11. No. 2. 210–229.
- Chesterman, A. 2006. Questions in the Sociology of Translation. In: Ferreira Duarte, J., Assis Rosa, A., Seruya, T. (eds) *Translation Studies at the Interface of Disciplines*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins. 9–27. Reprinted in Chesterman, A. 2014. *Reflections on translation theory. Selected papers 1993–2014*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins. 307–321.
- Chesterman, A. 2007. Bridge concepts in translation sociology In: Wolf, M., Fukari, A. (eds) *Constructing a Sociology of Translation*. 171–183.
- Chesterman, A. 2009. The Name and Nature of Translator Studies. *HERMES - Journal of Language and Communication in Business*, Vol. 22 No. 42., 13–22. Reprinted in Chesterman, A. 2014. *Reflections on translation theory. Selected papers 1993 – 2014*. Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins. 323–329.
- Chesterman, A. 2013. Models of what processes. *Translation and Interpreting Studies* Vol. 8. No. 2. 155–168. Reprinted in Chesterman, A. 2014. *Reflections on translation theory. Selected papers 1993 – 2014*. Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins. 331–343.

- Cronin, M. 2010. The Translation Crowd. *Revista tradumática* 8.
- DePalma, D. A., Kelly, N. 2011. Project management for crowdsourced translation. How user-translated content projects work in real life. In: Dunne, K. J., Dunne, E. S. (eds) *Translation and Localization Project Management*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing.
- Dombek, M. 2014. *A Study into the Motivations of Internet Users Contributing to Translation Crowdsourcing: The Case of Polish Facebook User-Translators*. Unpublished Doctoral Thesis. Dublin City University.
- Dwyer, T. 2019. Audiovisual translation and fandom. In: Pérez González, L. (ed.) *The Routledge Handbook of Audiovisual Translation*. London/New York: Routledge. 436–452.
- European Commission. 2012. *Studies on translation and multilingualism: Crowdsourcing Translation*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Fielding, N. G., Lee, R. M., Blank, G. (eds) 2017. *The SAGE Handbook of Online Research Methods*. 2nd edition. London: SAGE Publications Ltd.
- FIT (Fédération Internationale des Traducteurs) 2016. *FIT Position Paper on Crowdsourcing of Translation Services*. 2nd version. <https://www.fit-ift.org/fit-position-paper-on-crowdsourcing-of-translation-services/> [Letöltve: 2020. 08. 20.]
- Flanagan, M. 2016. Cause for concern? Attitudes towards translation crowdsourcing in professional translators' blogs. *The Journal of Specialised Translation*. Issue 25. 149–173.
- Grbić, N., Kujamäki, P. 2019. Professional vs non-professional? How boundary work shapes research agendas in translation and interpreting studies. In: Dam, H. V., Nisbeth Brøgger, M., Korning Zethsen, K. (eds) *Moving Boundaries in Translation Studies*. New York: Routledge. 113–131.
- Hebenstreit, G. 2019. Coming to terms with social translation: A terminological approach. *Translation Studies* Special issue. Vol. 12. Issue 2. 139–155.
- Howe, J. 2006. The Rise of Crowdsourcing. *Wired*. Issue 14.06. <https://www.wired.com/2006/06/crowds/> [Letöltve: 2020. 08. 20.]
- Jiménez-Crespo, M. A. 2017a. *Crowdsourcing and Online Collaborative Translations: Expanding the Limits of Translation Studies*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins. <https://doi.org/10.1075/btl.131>
- Jiménez-Crespo, M. A. 2017b. Translation Crowdsourcing: Research Trends and Perspectives. In: Cordingley, A., Frigau Manning, C. (eds) *Collaborative Translation: From the Renaissance to the Digital Age*. Bloomsbury Advances in Translation Series. Series editor: Jeremy Munday. London: Bloomsbury Publishing.
- Kelly, N. 2009. *Freelance translators clash with LinkedIn over crowdsourced translators*. Accessed 21 April 2017. <https://wilson0603.wordpress.com/2009/06/24/freelance-translators-clash-with-linkedin-over-crowdsourced-translation/>
- Kung, S-W. 2021. Critical theory of technology and actor-network theory in the examination of techno-empowered online collaborative translation practice. TED Talks on the Amara subtitle platform as a case study. *Babel* Vol. 67. No. 1. 75–98. <https://doi.org/10.1075/babel.00206.kun>
- McDonough Dolmaya, J. 2012. Analyzing the Crowdsourcing Model and Its Impact on Public Perceptions of Translation. *The Translator* Vol. 18 No. 2. 167–191 DOI: [10.1080/13556509.2012.10799507](https://doi.org/10.1080/13556509.2012.10799507)
- McDonough Dolmaya, J. 2019. Crowdsourced Translation. In: Baker, M., Saldanha, G. (eds) *Routledge Encyclopedia of Translation Studies*. 3rd edition. London and New York: Routledge. 124–129.

- Orrego-Carmona, D., Lee, Y. (eds) 2017. *Non-Professional Subtitling*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing.
- Pavesi, M., Perego, E. 2006. Profiling Film Translators in Italy: A Preliminary Analysis. *The Journal of Specialised Translation*. Issue 6.
- Pink, D. H. 2011. *Drive: The Surprising Truth About What Motivates Us*. Riverhead Books.
- Ray, R., Kelly, N. 2011. *Crowdsourced Translation. Best Practices for Implementation*. Lowell, Massachusetts: Common Sense Advisory.
- Snell-Hornby, M. 2006. *The Turns of Translation Studies*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Sosoni, V. 2017. Casting some light on experts' experience with translation crowdsourcing. *The Journal of Specialised Translation*. Issue 28.
- Szarkowska, A. 2016. *Report on the results of an online survey on subtitle presentation times and line breaks in interlingual subtitling*. Part 1: Subtitlers. London. Letölthető: http://avt.ils.uw.edu.pl/files/2016/10/SURE_Report_Survey1.pdf [Letöltve: 2020. 02. 21.]

FÜGGELÉK

Függelék 1: A TED magyar önkéntes fordítóinak felmérése

Kedves feliratozók!

Jelen kérdőív az ELTE Fordítástudományi Doktori Programjában folyó kutatásom része. Szeretném a segítségüket kérni, hogy a kérdőív kitöltésével járuljanak hozzá a magyar TED önkéntes fordítók és munkájuk jobb megismeréséhez. A kérdőív kitér az önkéntes fordítást végzők fordítási tapasztalatára, az önkéntes fordítók motivációjára és a fordítási minőség kérdésére. Számos nemzetközi fordítástudományi kutatás jelent meg az elmúlt időszakban az önkéntes fordítók fontos szerepéről a fordítási folyamatban, így ez a felmérés ezekhez a kutatásokhoz járul hozzá új adatokkal.

Az eredményeket csak az önkéntes feliratozói közösség munkájáról szóló kutatásomban használom fel. Az anonim kérdőív kitöltése kb. 15 percet vesz igénybe. A kitöltés teljesen önkéntes és az adatokat csak összesítve használom majd.

Nagyon megköszönöm mindenkinek a részvételét a felmérésben. A Magyar TED-fordítók csoportjában kb. 200 tag van, és az eredményes felméréshez kb. 100 válaszadó segítségére van szükségem. Publikálás után az eredményeket szívesen megosztom a közösség tagjaival.

Köszönöm előre is a közösség segítségét!

Malaczkov Szilvia
Fordítástudományi Doktori Program, ELTE
Témavezető: dr. Klaudy Kinga
E-mail: malaczkov.szilvia@uni-bge.hu

Fordítói képzettség és fordítási tapasztalat

Kérem, segítse munkánkat a következő fordítási képzettségre vonatkozó adatok megadásával!

1. Ön rendelkezik fordítói- vagy tolmácsvégzettséggel?
  - igen
  - nem
2. Ön hivatásos fordítóként és/vagy tolmácsként (is) dolgozik?
  - igen
  - nem
3. Részt vesz vagy részt vett nyelvszakos felsőfokú képzésben?
  - igen
  - nem
4. Ön milyen szintűnek tartja idegen nyelvi tudását?
A KER (Közös Európai Referenciakeret) besorolás alapján

	A1 (alapfok 1)	A2 (alapfok 2)	B1 (középfok 1)	B2 (középfok 2)	C1 (felsőfok 1)	C2 (felsőfok 2)	nincs második idegen nyelvem
Első idegen nyelv							
Második idegen nyelv							

5. Részt vesz vagy részt vett fordítással/feliratozással kapcsolatos egyéb képzéseken? (online webinárium, műhelybeszélgetés, workshop, stb.)
  - igen
  - nem
6. Szívesen részt venne fordítással/feliratozással kapcsolatos képzéseken? (online webinárium, műhelybeszélgetés, workshop, stb.)
  - igen
  - nem
7. Fordított szövegeket mielőtt TED-fordító lett?
  - igen
  - nem

8. Milyen típusú szövegeket fordított korábban?
- hagyományos szövegek
  - audiovizuális szövegek
  - honlapfordítás
  - gépi fordítás / utószerkesztés
  - videójáték-lokalizáció
  - egyéb: .....
9. Hány éves fordítói tapasztalata volt a TED előtt?
(Kérem, egész számmal adja meg választát!)
- egyéb: .....

Ted fordítói profil

Kérem, adjon rövid válaszokat az Ön fordítási és fordítói tapasztalatáról a TED OTP-ben!

10. Hány éve feliratoz TED-előadásokat?
(Kérem, egész számmal adja meg választát!)
- egyéb: .....
11. Melyik állítás igaz Önre?
- Inkább az anyanyelvemre feliratozom.
  - Inkább idegen nyelvre feliratozom.
  - Mindkettő igaz.
12. Mely tevékenységeket szokta általában végezni a TED-előadásokon?
(Több választ is megadhat!)
- az előadással azonos nyelvű átírat készítése (*transcription*)
  - feliratfordítás készítése egyik nyelvről a másikra (*translation*)
  - lektorálás (*review*)
  - jóváhagyás (*approval*)
13. Mely célnyelvekre fordít TED-előadásokat? (Több választ is megadhat!)
- magyar
  - angol
  - német
  - francia
  - orosz
  - spanyol
  - olasz
  - egyéb: .....

14. Hány TED-előadást fordított eddig magyar nyelvre?
(Kérem, egész számmal adja meg válaszát!)

○ .....

15. Hány TED-előadást fordított eddig idegen nyelvre?
(Kérem, egész számmal adja meg válaszát!)

○ .....

Motiváció

Kérem, segítse munkámat az Ön TED-fordítói motivációjára vonatkozó adatok megadásával!

16. Mennyire motiválják Önt az alábbi tényezők a TED-előadások fordítása során?

Jelölje 1-től 5-ig. 1: egyáltalán nem, 5: nagy mértékben.

	1	2	3	4	5	Nem tudom
1 azonosulás a TED értékrendjével						
2 ismeretek megosztása						
3 intellektuális kihívás						
4 szabadidő hasznos eltöltése						
5 idegen nyelv gyakorlása						
6 anyanyelv művelése						
7 fordítási feladat kipróbálása						
8 fordításgyakorlás						
9 ügyfélkör szélesítése fordítóként (portfólió készítése)						
10 fordítási platform megismerése						
11 elismerés szerzése						
12 fordítói közösséghez tartozás						
13 a feliratok minőségének javítása						
14 az előadó hírnevének növelése						
15 az előadás ismertségének növelése						

A fordítás minősége

Kérem jelölje be, hogy a TED-feliratok minőségét Ön szerint mi biztosítja!

17. Mennyiben járulnak hozzá a következő tényezők a fordítás minőségéhez? Jelölje 1-től 5-ig, 1: egyáltalán nem, 5: nagy mértékben.

		1	2	3	4	5	Nem tudom
1	a fordító és a lektor (reviewer) nevének láthatósága a fordított videóban						
2	a fordító anyanyelvi tudása (nyelv-helyesség, helyesírás, stílus stb.)						
3	a fordító idegen nyelvi tudása						
4	a fordító fordítási tapasztalata						
5	a fordító fordítási végzettsége						
6	a lektor (reviewer) munkája						
7	a lektor (reviewer) és a fordító közötti párbeszéd						
8	a jóváhagyó (approver) munkája						
9	az átiratok (template) megléte						
10	a videóanyag láthatósága a fordító-szoftverben						
11	a TED-csoportokban, online fórumokon zajló párbeszéd						
12	a meglévő online helyesírási szótárak és terminológiai adatbázisok						

Szociodemográfiai adatok

Kérem, segítse munkámat a következő szociodemográfiai adatok megadásával!

18. Az Ön neme:
- nő
  - férfi
  - nem kívánok válaszolni

19. Az Ön életkora (év):

(Kérem, egész számmal adja meg az életkorát.)

.....

20. Az Ön születési helye

Magyarország

Románia

Ukrajna

Szlovákia

Ausztria

Szlovénia

Horvátország

Szerbia

egyéb: .....

21. Az Ön lakhelye:

főváros

nagyváros, megyei jogú város

kisváros

falu, község

egyéb: .....

22. Az Ön anyanyelve:

Több válasz is megadható!

magyar

román

ukrán

szlovák

német

szlovén

horvát

szerb

egyéb: .....

23. Ön jelenleg tanulói jogviszonyban van?

(középszkolai tanuló, felsőoktatási hallgató, felnőttképzésben résztvevő)

igen

nem

24. Ön milyen területen dolgozik?

Több válasz is megadható!

műszaki (mérnök stb.)

informatikai (programozó stb.)

- természettudományi (matematikus, meteorológus stb.)
- egészségügyi (orvos, gyógyszerész, állatorvos)
- szociális (szociális munkás stb.)
- oktatási (oktató, tanár, pedagógus)
- pénzügyi
- marketing, PR
- szervezetreirányítás, HR
- jogi (jogász, bíró, ügyvéd)
- társadalomtudományi (történész, statisztikus stb.)
- nyelvész, fordító, tolmács
- művészeti (képzőművész, színész etc.)
- kultúra, média (újságíró, könyvtáros)
- sport (edző, sportszervező)
- álláskereső, háztartásbeli, nyugdíjas
- egyéb: .....

Interjú a fordítási nehézségekről

Kérem jelölje be, hogy a feliratozás során milyen fordítási nehézségekbe (legyen az nyelvi, kulturális, technikai vagy a munkamenettel kapcsolatos) szokott ütközni!

25. Kérem, amennyiben részt venne a jelen kérdőíves kutatáshoz kapcsolódó (online vagy személyes) interjúkutatásban is a közeljövőben, adja meg e-mail-címét! Az interjúk célja annak feltérképezése, hogy a TED önkéntes fordítói számára mely területek jelentenek kihívást a fordítási folyamatban. Ezek lehetnek nyelvi és kulturális kihívások, valamint kapcsolódhatnak a feliratozás technikai hátteréhez illetve a munkafolyamathoz is. További segítségét előre is nagyon szépen köszönöm!

(Az e-mail-cím megadása természetesen nem kötelező. A kérdőív minden esetben anonim marad, mert az adatalemzésnek nem képezi részét.)

- .....